

Otázka: Hospodářská politika státu

Předmět: Základy společenských věd

Přidal(a): Jakub Fišer

Hospodářská politika státu

- = souhrn cílů, nástrojů a opatření státu zaměřených na kontrolu a ovlivňování ekonomického vývoje
- snaží se řešit ekonomické problémy ve státě ku prospěchu společnosti
- stát
 - sleduje na trhu vlastní cíle a používá specifické nástroje, kterými tyto cíle prosazuje
 - není jednotným celkem – skládá se z řady institucí, které se navzájem ovlivňují

Cíle státu

- **Hospodářská stabilita**
 - chaos nelze spravovat- státní orgány podporují stabilní vývoj a rozvoj tržní ekonomiky pomocí:

- **zajištění stability cenové úrovně**, především stability spotřebitelských cen, ideální je mírná inflace
- **podpory zaměstnanosti**, ideální je držet nezaměstnanost mezi 3-5%
- **rovnováhy platebních bilancí se zahraniím**, může ovlivňovat ČNB pomocí devizových intervencí
 - *aktivní platební bilance* - export > import
 - *pasivní platební bilance* - export < import
 - *vyrovnaná platební bilance* - export = import
- **Hospodářská dynamika**
 - snaha státu pozitivně působit na rovnoměrný a plynulý růst HDP
- **Sociální smír**
 - snaha státu o odstranění dopadů ekonomiky na sociálně slabší skupiny (pomocí prostředků jako jsou sociální dávky apod.)

Magický čtyřúhelník

- kritérium, na základě kterého se posuzuje výkonnost ekonomiky
- sleduje
 - **míru inflace**
 - **míru nezaměstnanosti**
 - **HDP**
 - **zahraniční platební bilanci**
- tyto veličiny se navzájem ovlivňují, což znamená, že naplní hospodářské politiky musí být hledání kompromisů při naplňování cílů pomocí těchto veličin

Nástroje HP

- **monetární** - intervence ČNB
- **fiskální** - státní rozpočet, formou zákonů; ministerstvo financí předkládá návrh rozpočtu na příští rok poslanecké sněmovně (jediný zákon, který schvaluje pouze

poslanecká sněmovna)

- **sociální politika** - minimální mzda, životní minimum, platy ve státní sféře, penze...
- **nástroje vnější měnové a obchodní politiky** - ovlivňování dovozu a vývozu zboží a služeb (např. pomocí cla)

Nositelé hospodářské politiky

- stát a jeho orgány - státní úřady a instituce (ČNB, parlament...)
- mezinárodní organizace- MMF, WTO, Evropská centrální banka...

Hospodářský cyklus

- znázorňuje vývoj ekonomiky a pravidelné kolísání ekonomické aktivity (hospodářské podmínky nejsou nikdy stálé)
- !stát se snaží zajistit co nejmenší výkyvy v rámci hospodářského cyklu
- **Fáze ekonomického cyklu**
 - **Expanze**
 - období ekonomického růstu
 - zvyšování spotřebitelských výdajů, více prostředků pro investice, pokles nezaměstnanosti
 - **Vrchol**
 - horní bod obratu
 - maximální produkce podniků, vysoké zisky
 - nízká nezaměstnanost
 - vyšší životní úroveň, růst poptávky, růst cen
 - **Recese**
 - období útlumu
 - o recesi hovoříme v případě, když ekonomika klesá 3 kvartály v řadě
 - pokles životní úrovně, nárůst nezaměstnanosti
 - méně investic, nižší produkce, nižší zisky

- **Dno**
 - dolní bod obratu
 - podniky snižují výkon či dokonce krachují
 - vysoká nezaměstnanost
- **Příčiny hospodářského cyklu**
 - **Vnitřní**
 - podnikové investice - tvorba nových pracovních míst → více peněz spotřebitelům → zvýšení celkové produkce a spotřeby
 - zvýšení nabídky a poptávky → růst zaměstnanosti
 - stát stimuluje nebo brzdí ekonomiky právem danit a právem vydávat a stahovat peníze z oběhu
 - **Vnější**
 - vynálezy a inovace, války, mezinárodní hospodářské smlouvy...

Nezaměstnanost

- stav na trhu práce, kdy část práceschopného obyvatelstva nemá zaměstnání
- *míra nezaměstnanosti* - podíl nezaměstnaných ke všem osobám schopným pracovat
- **dobrovolná** - lidé nemusejí či nechtějí pracovat
- **nedobrovolná** - lidé chtějí pracovat a aktivně usilují o místo
- další typy nezaměstnanosti
 - **frikční** - přirozené změny zaměstnání
 - **strukturální** - dlouhodobá a rozsáhlá, problém ve struktuře hospodářství
 - **cyklická** - kopíruje cyklický vývoj hospodářství
 - **sezónní** - výkyvy v pracovní aktivitě, např. podle ročního období (cestovní ruch, zemědělství, brigády...)

Hrubý domácí produkt (HDP)

- peněžní vyjádření

- ukazatel, jehož pomocí se měří hodnota produkce a výkonnost ekonomiky
- vyjadřuje peněžní hodnotu finální produkce, dosaženou výrobními prostředky na daném správním území
- v mezinárodních srovnáních se často používá HDP na obyvatele

Hrubý národní produkt (HNP)

- celková peněžní hodnota statků a služeb vytvořená za dané období občany daného státu (jak na území tohoto státu, tak v cizině)

Human development index (HDI)

- pokus o vyjádření kvality lidského života pomocí porovnání údajů o chudobě, gramotnosti, vzdělání, střední délce života, porodnosti ap.
- vypracovává OSN

Trh a tržní mechanismy

- trh je oblast ekonomiky, ve které dochází ke střetu nabídky a poptávky; důsledkem je vytvoření rovnovážné ceny
- nefunguje ideálně
- druhy trhů
 - **finanční** – např. cenné papíry
 - **peněžní trh** – krátkodobé úvěry mezi bankami
 - **trh zboží a služeb**
 - **devizový trh** – tvorba směnných kurzů
 - **komoditní trh** – suroviny (ropa, zlato) a finální produkty (výrobky)

- **trh práce**

Nabídka, poptávka a rovnovážná cena

- *nabídka* - množství zboží, které jsou výrobci ochotni prodat na trhu za určitou cenu
- **zákon rostoucí nabídky**
 - nabízené množství s rostoucí cenou stoupá
 - čím více zboží podnik vyrábí, tím jsou náklady na výrobu produktu menší

- *poptávka* - množství zboží, které jsou kupující ochotni koupit za určitou cenu
- **zákon klesající poptávky** - s rostoucí cenou klesá poptávka

- *rovnovážná cena* - podle zákonů nabídky a poptávky se cena určitého zboží na trhu ustálí na výši, za kterou jsou výrobci ochotni prodat takové množství zboží, které kupující zároveň chtějí koupit (a opačně)

Konkurence

- rivalita (soutěž) mezi prodejci nebo kupujícími stejného zboží
- důležitá součást fungujícího trhu

Dokonalá konkurence

- podmínky dokonalé konkurence
 - mnoho výrobců (malých firem) i mnoho kupujících (domácností)
 - homogennost výrobku - všichni nabízejí zcela stejný výrobek
 - volný vstup do odvětví - žádné překážky pro nové konkurenty (právní, institucionální...)
- při dokonalé konkurenci jednotlivá firma nemůže ovlivnit cenu, je příjemcem ceny (cena se utváří působením celkové nabídky a celkové poptávky a firma dodává jen malou část celkové nabídky)
- ceny jsou přirozeně stlačeny dolů (málo nad výrobními náklady) → výrobci jsou nuceni k racionální výrobě (žádné plýtvání)
- dokonalá konkurence je nereálná, v praxi se setkáváme s nedokonalou (nebo neexistující) konkurencí
- ! opuštění modelu dokonalé konkurence v období po první světové válce

Monopolistická konkurence

- jen zdánlivý protimluv, v reálu běžně nejsou výrobky homogenní
- značná volnost při stanovení ceny
- nejvíce se blíží dokonalé konkurenci

Oligopol

- málo firem, některé jsou dominantní → výrazně ovlivňují cenu
- nebezpečí pro malé firmy
- oligopolní firmy - prvky konkurence i monopolu
- mohou
 - postupovat ve shodě

- nasadí vysoké ceny, nezvyšují výrobu, nekonkurují si → na úkor spotřebitele
- “cenová válka”
 - některá z firem shodu naruší → konkurence snížením ceny, může krátkodobě klesnout až pod výrobní náklady

Monopol

- úplný monopol - jediný prodejce, absence konkurence
- monopolní firma se při tvorbě ceny řídí poptávkovou křivkou → hledá takový objem produkce a takovou cenu, při nichž bude dosahovat maximální zisk

Monopson

- na trhu je jeden kupující (stát)

Efektivnost trhů

- nejlépe - v tržní struktuře dokonalé konkurence
- nejhůře - čistý monopol
- oba tyto póly v praxi v čisté podobě neexistují, některé trhy se jim však blíží

Externality

- vnější účinky ekonomických rozhodnutí
- jako externality označujeme výnosy či náklady ostatních subjektů, za které se neplatí

- poukazují na úroveň deformace trhu
- **dělení**
 - **negativní**
 - výrobce zvyšuje svou výrobu nad úroveň, při které se dodatečné (mezní) společenské náklady jeho výroby rovnají dodatečnému užítku pro spotřebitele → společenský blahobyť klesá
 - např. znečišťování životního prostředí
 - **pozitivní**
 - společenský efekt spojený s výrobou určitého statku je vyšší než soukromý výnos jeho výrobce
 - např. včelaři a sadaři
 - **řešení externalit**
 - **soukromé**
 - mohou-li zúčastněné strany o řešení externalit mezi sebou bez velkých nákladů vyjednávat, mohou dospět k jeho efektivnímu, společensky optimálnímu řešení, v důsledku dohody si obě strany polepší
 - **veřejné**
 - založeno na zásahu vlády, pokud selhává soukromé řešení